

XAVIER BRU DE SALA

Els anys noranta van ser tan favorables, que vam arribar a confondre el món amb una bombolla de sabó. Hi vivíem, confiats en la progressiva incorporació, encara que per lentíssimes etapes, dels nostres congèneres que més mancances pateixen en l'esfera del benestar. Però Bush ha punxat el globus complaent. El temps acomodatiu s'ha acabat. La Terra, en mans de bàrbars tecnològics unguits i decidits, torna a presentar una faç poc confortable. Som en una nova època.

Què s'ha trencat a l'Iraq? La percepció col·lectiva que la humanitat seguia, malgrat tot, el bon camí, la confiança que els conflictes es resolien de forma incruenta, o de la manera menys sangnant possible. Des dels primers anys cinquanta als darrers vuitanta, el progrés material va anar acompanyat pel temor a l'escalfament de la guerra Freda, una confrontació a gran escala que va generar força sofriment i va propiciar innumbrables dictadures —entre elles la durada de l'espanyola—, però que va resoldre les crisis més agudes amb diplomàtiques concessions mútues. Els anys posteriors a la caiguda del Mur van convertir l'alleujament inicial en la convicció que les turbulències del vol no podien tombar el refresc de la tauleta, servit per una hostessa somrient.

Els principals episodis dels noranta van incrementar la confiança que els problemes, per greus que fossin, tenien solució. Les intervencions als Balcans van evitar massacres pitjors. La guerra del Golf va prohibir aprofitar les incerteses per a constituir noves potències desequilibradores. Les converses sobre Palestina afirmaven la pau dels valents. Bush pare va vincular l'alliberament de Kuwait al compromís d'una sortida equitativa al Pròxim Orient. Després Clinton no va aconseguir-la, però li va anar de poc.

L'optimisme dels noranta unia el pragmatisme en la solució de conflictes amb els avenços ètics. N'hi havia hagut prou amb el retret actiu de la comunitat internacional per convertir l'*apartheid* en democràcia. El missatge era sempre el mateix: els civilitzats es posen d'acord per pal·liar les injustícies

“Encara que no agradi gens als actuals entrenadors del poder, l'imprevist ha estat sempre un motor principal de la història. En els propers mesos o anys, el planeta pot semblar un lloc més segur. Però més val no refiar-se'n. Com més sofisticada és la tecnologia, és menys aconsellable deixar-la en mans de temeraris. Com més estreny l'islam la humiliació, amb més ímpetu es convoca l'imprevist”

ies i perills més flagrants i forçar el final de les lluites. Tant va ser així, que vam estrenar mil·lenni amb una dada sorprenent. El nombre d'assassinats per any superava per primera vegada el de morts en conflictes bèl·lics. A Kyoto es va prometre respecte a la biosfera i desenvolupament sostenible. Es va crear el Tribunal Penal Internacional. Nord-amèrica es mostrava reticent, i això faria que el tren de la història patís un retard, però no abandonaria la direcció correcta. Davos i Porto Alegre podien tenir punts en comú. Qui sap si il·luminar, no sense esforços de part, un capitalisme humanista. La nostra espècie hauria de viure cada vegada millor, gràcies a la seva capacitat per compartir riquesa tecnològica i resoldre enfrontaments amb moderació, una considerable equanimitat i la mínima violència destructiva.

Podia haver durat? Sens dubte. La guerra de l'Afganistan va calmar les pors d'una reacció desmesurada després de l'11-S. S'ha truncat. Els noranta van ser un parèntesi ben bonic. Però el mal més greu d'aquesta guerra, el fet mateix d'iniciar-la, no té pal·liatius. La relativa facilitat amb què la ferotge dictadura de Saddam s'ha desmuntat dona la raó als qui pensàvem que la guerra era evitable. Ha deixat de ser-ho. El poderós envaeix i sembla la mort amb la finalitat d'esporguir el món i actuar, amb el petroli i Israel, segons els seus dissenys exclusius. El segle XXI comença amb la clausura de les sortides equitatives. La camarilla de Bush s'ha carregat el progrés moral, que tan difícilment havia seguit

al progrés material. La pena de mort local es transforma en matança preventiva global. La pastanaga és l'absència de pal. Qui no es doblegui, ja sap què l'espera. La invasió de l'Iraq és una bifurcació, un canvi d'agulles en la direcció del món que marcarà la resta de les nostres vides.

“Sempre ha funcionat de la mateix manera. La bèstia humana és horrible sense remissió. No haver-se fet il·lusions.” Aquestes frases contenen el missatge dels nous desprietats. La millor reacció per als perdedors de la batalla de l'ètica no es basa tant a replantejar-la com a traslladar-la al camp de la

Els Estats Units continuen imposant el seu criteri, que consisteix a dirimir els seus problemes a base de guerres, espoliació i caritat.

intel·ligència. Continuarem sent perdedors de la batalla moral mentre no tinguem superioritat en la del càlcul pràctic. El fanatisme americà no es venç amb bondat, com tampoc l'egoisme no se suprimeix a base de generositat. La lliçó és amarga. L'espiral destructiu no podrà aturar-se amb sermons, sinó demostrant que, per a la nostra fràgil civilització tecnològica, la destrucció és autodestructiva.

Kakània era el país, gens imaginari, on Robert Musil situa les elits ben pensants que, en la seva novel·la *L'home sense atributs*, anaven de reunió en reunió, preparant un quimèric missatge universal de pau, concòrdia i amor a l'emperador, que situés Viena com a capital moral. Més complicat hauria estat per a Àustria, l'estat conegut amb les sigles K.K. (Kaiserlich Königlich o imperial reial, d'aquí Kakània), posar-se en condicions de disputar l'hegemonia prussiana. Faltaven mesos perquè esclatés la Primera Guerra Mundial, que va desintegrar l'imperi, feliç i despistat fins aleshores.

“Jo no crec en el dimoni —diu el protagonista sense atributs de Musil—; però si hi cregués, me l'hauria d'imaginar com un entrenador que excita el cel a batre grans rècords.” En els

nostres dies, el musculós intel·lectual Robert Kagan —cofundador del projecte per al nou segle americà, la major part d'iniciadors del qual senyoregen a les altures de la Casa Blanca, i l'encanten amb els seus herculis consells— ha fet famosa la seva comparació dels europeus amb Venus i els americans amb Mart. Ara, feble, sense fibra i perduda en la boirina pacifista, Europa no pot o no vol admetre que l'arbre del món conté branques podrides, i s'esvera quan el viril americà agafa la serra elèctrica, decidit a tallar-les sense contemplacions. Europa volia creure que aquestes branques encara tenen cura, i pretenia salvar-les pintant-se els llavis, per seduir o, en últim extrem, amenaçar sense força.

S'ha consumat el tall de la branca maligna més feble. La superioritat tecnològica augura grans èxits en la prossecció de la poda, sentència el dimoni entrenador. El pas següent és ben senzill, s'agafa un esqueix, sa, democràtic, dòcil, s'introdueix a la ferida, es cobreix amb un teixit reconstituent i s'assegura l'empelt amb cordills ben fermes. Algun problema? Lluny d'aconseguir el rècord que es proposa el cel de la Casa Blanca, és força probable que la poda infongui vigor a la nova branca i les seves veïnes, de manera que, amb noves estratègies i capacitats, acabin tornant-se bastant més perilloses. Potser triguin una mica, com més millor, però els brots que sorgeixin d'aquesta ferida poden ser més difícils d'extirpar. En la seva participació en les jornades recents sobre el segle XXI, dirigides per Baltasar Porcel a Mallorca, Hug Thomas va comparar Bush amb l'emperador Carles I, a qui els seus intel·lectuals també pretenien convertir en pastor únic del món. Però llavors va aparèixer l'imprevist, en forma del reformista Luter, i el somni es va enderrocar amb el terrabastall de la guerra dels Trenta Anys.

Encara que no agradi gens als actuals entrenadors del poder, l'imprevist ha estat sempre un motor principal de la història. En els propers mesos o anys, el planeta pot semblar un lloc més segur. Però més val no refiar-se'n. Com més sofisticada és la tecnologia, és menys aconsellable deixar-la en mans de temeraris. Com més estreny l'islam la humiliació, amb més ímpetu es convoca l'imprevist.

La pell del globus punxat ha estat substituïda per un nou mur, o cordó de seguretat, inflexible i amenaçador, darrere el qual l'administració Bush parapeta Occident. Quan Cèsar va creuar el Rubicó —un minúscul rierol—, Ciceró, que s'hi oposava, també el va passar. I Roma, la seva república, tots. La decisió va ocasionar les convulsions més grans de la història antiga, amb dos espantoses guerres civils. Si després l'imperi va durar tant, va ser perquè s'havia quedat sense enemics capaços de destruir-lo. La societat tecnològica i democràtica és molt més fràgil i vulnerable. De quin costat sorgirà l'imprevist? Quina forma prendrà?

Xavier Bru de Sala és escriptor